

KERESZTÉNYSÉG ÉS KULTÚRA

Charlotte Brontë unitárius volt?

A Brontë-testvérek sok szép olvasmánnyal ajándékoztak meg minket, akik szeretjük a Szép Szó üzenetét. A műveikből készült filmek is gyönyörűséggel töltötték el érzellem-leértékelődött világunkban. Chris Brooking cikke az angliai The Inquirer testvérlapunkban érdekes kérdést vet fel: **unitárius volt-e Charlotte Brontë?** A cikkíró tudomása szerint *Charlotte egy Mrs. Gaskell nevű unitárius hölgy barátnője volt*, és bizonyára hatásos volt rá hitbéli meggyőződésével. Chris Brooking nem messze lakik a Brontë-k szülőhelyétől, s ezért is kíváncsi volt, hogy *valamelyik művükben talál-e „unitárius” nyomokat*. A Jane Eyre-t olvasva bukkant rá olyan részre, amely – szerinte – nyilvánvaló kifejezése a szabadelvű keresztény-unitárius eszméknek. Érdekes ezt a részt Ruzitska Mária fordításában újra elolvasni, hogy mi is meggyőződhessünk arról, hogy lehet papíron valamelyik valláshoz, egyházi közösséghez tartozni, de a felfogás, az életszemlélet, a hit egészen mást mutathat. Íme a szöveg: *„Az élet túlságosan rövid ahhoz, hogy huzamosabb időn át haragudjunk az emberekre, és mindent elraktározzunk, ami fáj. Mindnyájan, akik a földön élünk, tele vagyunk hibákkal, ez nem is lehet másképp. De én bízom benne, hogy egyszer majd, ha romlandó testünket levetjük, hibáinkat is levetkőzzük. Halandó testünkkel együtt akkor minden bűn lehull rólunk, és a lélek szikrázik majd, a testetlen és megfoghatatlan szellem, olyan ragyogó tisztán, mint amikor a Teremtő belénk lehelte. És a lélek visszatér oda, ahonnan jött, talán valamely, az embernél maga-*

sabb rendű lénybe. Talán a dicsőség fokozatait járja meg, a gyenge emberi lélek tündöklő szeráfi magasságokba emelkedik. Az az egy biztos, hogy az emberi lélek nem aljasodik gonosz, ördögi lélekke. Nem, ez lehetetlen. Én valami egészen mást hiszek, valamit, amire nem tanított senki, és erről nagyon ritkán beszélek. De ehhez a hitemhez ragaszkodom, ebben a hitben boldog vagyok, mert reményt merítek belőle: hiszem, hogy az örökkévalóság pihenés lesz, boldog otthon, nem pedig rémség és borzalom. És ez a hitem tanított meg arra, hogy különbséget tegyek a bűnös és vétke között. A vétektől irtózom, de a bűnösnek őszintén meg tudok bocsátani, a bosszúállás gondolata nem dülja fel szívemet, az igazságtalanság és a megaláztatás sohasem fáj túlságosan, nyugodtan élek, és békésen várom az élet végét.”

E gondolatmenetet megelőzően Charlotte Brontë e szavakat adja egyik szereplője szájába: **„Olvasd el az Újtestamentumot, és figyeld meg, mit mond, hogyan cselekszik Krisztus. Az Ő szavai szerint élj, az Ő példáját kövesd.”**

Húsvét előtt talán érdemes ünnepi gondolatainkba belefoglalni a fent idézett eszme-futtatásokat, gazdagítva lelkünket, szellemünket. Az sem lehet elhanyagolandó a felmerült kérdés kapcsán, hogy éppen húsvéti hittel, a jézusi eszmék diadalának hirdetésével mondhatjuk el, hogy sokkal több unitárius gondolkozású testvérünk van, a világban, mint hinnénk.

(B. L.)

Unitárius elődökkel foglalkozó tanulmányok

Örvendetes, ha a magyarországi sajtóban unitárius elődeinkről olvashatunk tudósítást, mert ez elősegíti Egyházunk jobb megismerését.

Bár nagyobb terjedelmű tanulmány kiadására – anyagi okokból – nincs lehetőség, így meg kell elégedni hazai egyházi lapunkban, az Unitárius Életben megjelenő ilyen jellegű tanulmányokkal.

Kevesen tudják, hogy az 1988-tól megjelenő Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (METEM) évkönyv jellegű „Magyar Egy-

háztörténeti Vázlatok” című folyóirata – vallási és felekezeti megkülönböztetés nélkül közöl minden – a magyar múlthoz kötődő – egyháztörténeti témájú munkát.

Ebben a kiadványban már több unitárius témájú munka jelent meg.

Így 1997-ben Kelemen Miklós lelkésztől „Az Unitárius Egyház története a mai Magyarország területén” – 1998-ban „A budapesti Unitárius Egyházközség története, – 1999-ben az „Unitárius

Kislexikon” – 2000-ben „Szentábrahádi Lombard Mihály” – 2001-ben „Aranyosrákosi Székely Sándor” – 2002-ben „Brassai Sámuel a 19-ik századi iskola és tudományreformálási törekvése” és Gaal György: „Múzsák és erények jegyében” című könyvének ismertetése.

Most van sajtó alatt „Ferencz József erdélyi unitárius püspök kora és munkássága”, valamint

Gellérd Imre: „Négyszáz év unitárius prédikációirodalma” (2002) című könyvének ismertetése.

Jó tudni, hogy van, aki ma is foglalkozik az unitárius múlttal, és van sajtó, amely lehetőséget biztosít unitárius egyháztörténeti jellegű munkák megjelentetésének is.

K.

A főszerkesztői jegyzet olvasása közben

Az Unitárius Élet 2004. januári–februári számában a visszaemlékezés örömeivel olvastam az egyházunk „drágakövei” néven említett egyleteink felsorolását és tevékenységét. Miközben mai világunkban a múlt említése a negatívumok felsorolásával azonosul, eszembe jut Szentkuthy Miklós „A megszabadított Jeruzsálem” c. munkájának alábbi kitéte: „Hogyan menekülhetnénk a múltba, mikor azt elítéljük és az ítéletbe beleépítve félreérthetetlen, hogy minek alapján, kinek érdekében és milyen célok megvalósításáért történik az ítélet.” (30. old.)

*A mi múltbanéző megítélésünket az egyházunkért érzett aggodalom hívja életre. Kevesen vagyunk, szétszórta és egymásról alig-alig tudva éljük egyházi életünket. A közelmúlt egyházellenes magatartását – amint az az említett cikkből is kiténik – a lelkészek családlátogatása kívánta ellenúlyozni. Ennek a tevékenységnek volt eredményes művelője néhai **Pethő István** püspöki helynök, előzőleg pestszentlőrinci lelkész. Jól ismerve dicséretes egyházépítő munkásságát az sem hagyható figyelmen kívül, hogy ilyen *irányú munkásságában nem állt egyedül*. A pestszentlőrinci lelkészi állásban utódja, **Husztai János** 1952 és 1971 között mint pestszentlőrinci lelkész folytatta elődje családlátogató tevékenységét.*

1971-ben az Állammal kötött „Egyezség” alapján a lelkészek havi állami juttatása 668 Ft lévén, az akkori püspök, néhai Ferencz József, egy lelkészi értekezleten azt javasolta, hogy a *megélhető végett, a lelkészek vállaljanak világi állást is*. Husztai János lelkésznek az Állami Biztosítónál sikerült elhelyezkednie. Mint szerződés-kötéssel foglalkozó tisztviselő, kikerülve a megfigyelések hatósugarából – *a szerződés-kötés ürügyével látogatta híveit*. Ha az új típusú építkezési hullám szét is szórta a pestszentlőrinci unitáriusokat, a családlátogatások eredményeképpen *az egyházközség a 80-as évek közepéig megmaradt önfenntartó egyházközségnek*.

Hasonló tevékenységet folytatott e sorok írója is füzesgyarmati és hódmezővásárhelyi szolgálata idején.

Az akkori fővárosba történő vándorlás és az osztályharc fenyegetései miatt lecsökkent lélekszámú füzesgyarmati híveket a lelkész és családja rendszeresen látogatta. Hasonló tevékenységet folytató a kihalásnak induló hódmezővásárhelyi egyházközségben is, ahol az állásából „megszökött” elődje otthagyott családja jelentgetései folytán került a megfigyelések középpontjába. Másodállásban, *mint az Állami Gazdaság fizikai dolgozója talált ürügyet a családlátogatásokra*, előbb 1-1 presbiter, majd családja társaságában. Látogatásairól a „Családkönyvben” számolt be.

Napjainkban, olvassuk a Főszerkesztői jegyzetekben, a **családlátogatás eredményes folytatója Balácsi László** főjegyző, füzesgyarmati lelkész, aki már nem csak a kevésszámú ottani unitárius, de az egész város tiszteletnek örvendő lelkésze. Eredményes munkájáról az Unitárius Életben is olvashatunk.

Egyházunk pályakezdő ifjú lelkészeinek hasonló jellegű munkásságát a nagy kiterjedésű szórvány és a megélhetési gondok akadályozzák. Ezért ajánlatos volna nehézségeik megszüntetése. Ma úgy tűnik, hogy *a jövődó egyházainak önfenntartóknak kell lenniük*. Az erre való felkészülésben segítség az „Egyletek” nyújthatnak.

Ajánlatos és időszerű volna a „Főszerkesztői jegyzetben” említett **„Irodalmi Szalon”** életre hívása is. Minden bizonnyal egyházunk tagjai között ma is vannak, akik írásukkal csak az íróasztal fiókjainak dolgoznak. Célszerű volna őket is összegyűjteni és bevonni az egyházépítő munkába.

„A Főszerkesztői jegyzetek” olvasásával kapcsolatban azért írtam le a fent említetteket, hogy senkit ne érjen méltatlanság, s egyházunk drágakövei ismét ragyoghassanak.

Kelemen Miklós